

Ks. Marek Chmielewski

JEZUS CHRYSZTUS. 4. W MISTYCE*

W mistyce rozumianej jako bezpośrednie zjednoczenie człowieka z Bogiem, doświadczane w centrum osobowego bytu (w tzw. „dnie duszy”) i dokonujące się pod habitualnym wpływem darów Ducha Świętego, Jezus Chrystus jest przyczyną sprawczą przeżyć mistycznych i zarazem ich specyficznym przedmiotem. Mistyka ta – w odróżnieniu od form pozachrześcijańskich – jest wybitnie chrystocentryczna, a przez to także trynitarna i sakramentalna. Jezus Chrystus jest przyczyną sprawczą doświadczenia mistycznego i sakramentalnego włączenia mistyka do dzieła odkupienia (przyczyna dalsza – aspekt statyczny) oraz przyczyną aktualizacji przeżycia mistycznego (przyczyna bezpośrednia – aspekt dynamiczny).

1. Aspekt statyczny

Dla chrześcijańskiej mistyki podstawę stanowi odkupienie dokonane w Jezusie Chrystusie (świadomość wszechobecności bóstwa – dla mistyki niechrześcijańskiej). W nim chrześcijanie uczestniczą w sposób sakramentalny, zwłaszcza przez chrzest i Eucharystię. Przymierze chrzcielne jest zadatkiem zjednoczenia z Bogiem w wieczności, jego zaś antycypacją – doświadczenie mistyczne, do którego powołani są wszyscy ochrzczeni (uniwersalizm życia mistycznego), w chrzcie bowiem udzielane są: łaska uświęcająca, cnoty wlane i dary Ducha Świętego wysłużone przez Jezusa Chrystusa i umożliwiające mistyczne zjednoczenie

* Publikacja w: *Encyklopedia Katolicka*, red. J. Duchniewski i inni, t. 7, Lublin 1997, k. 1380-1381; to samo w: *Jezus Chrystus. Ikona historii i wiary* (Biblioteka „Encyklopedii Katolickiej”, t. 3), red. R. Dziura, Lublin 2004, s. 194-196.

z nim. Eucharystia jako Chrystusowa ofiara pojednania (Jan Paweł II *Redemptor hominis* 7) stanowi doświadczenie przez wiarę tego samego zjednoczenia z Chrystusem, jakiego doznaje mistyk w przeżyciu mistycznym. Jest więc ona fundamentem i szczytem mistyki chrześcijańskiej i bywa nazywana „sakramentem mistycznym” (C. Rochetta, J. Castellano). Mistyka chrześcijańska jest zawsze „mystyką Chrystusa”, rodzi się z sakramentalnego zjednoczenia z Bogiem przez Chrystusa – jedyne Pośrednika.

2. Aspekt dynamiczny

Jezus Chrystus ze swej suwerennej woli każdego z ochrzczonych może obdarzyć łaską mistycznego zjednoczenia z sobą i to niezależnie od jego stanu duchowo-moralnego. Nikt jednak własnym wysiłkiem ascetycznym nie jest w stanie dojść do mistycznego doświadczenia zjednoczenia z Bogiem. Zdaniem Jana od Krzyża (*Noc ciemna* I, 9, 9; *Żywy płomień miłości* 2, 27) i Teresy Wielkiej (*Droga doskonałości* 20, 10) Bóg nie odmawia tej łaski dysponowanym moralnie i duchowo przez odpowiednią ascezę. Wówczas sam Jezus Chrystus przez dary Ducha Świętego prowadzi proces zjednoczenia człowieka ze sobą, co wymaga przede wszystkim usunięcia wszelkich przeszkód natury zmysłowej (bierne oczyszczenie zmysłów) i duchowej (bierne oczyszczenie ducha). W myśl aksjomatu o proporcjonalności skutku do przyczyny bezpośrednią przyczyną sprawczą nadprzyrodzonego i nadnaturalnego zjednoczenia z Bogiem jest sam Jezus Chrystus, aktualizujący w człowieku dary Ducha Świętego. Uświęcająca inicjatywa Jezusa Chrystusa charakteryzuje się z punktu widzenia podmiotu mistycznego jego pasywnością, i choć takie przeżycie mistyczne jest krótkotrwałe, słabo odczuwalne i stosunkowo rzadkie, daje jednak mistykowi absolutną pewność doświadczenia obecności Jezusa Chrystusa w centrum duszy.

Jezus Chrystus doświadczany mistycznie jako odwieczne Słowo Ojca objawia Boga Trójosobowego i relacje wewnątrztrynitarne, a jednocześnie daje się poznać jako Pan Wszechświata, wypełniający czas i przestrzeń. Wszystko powstało i istnieje przez niego i on skupia w sobie wszystkie kategorie bytów. tego rodzaju poznanie, jako skutek doświadczenia mistycznego, właściwe jest mistykom z kręgu tzw. mistyki istotowej (Eckhart, Jan Ruysbroeck, M. J. Catez). Jezus Chrystus jako Logos stanowi *principium* języka mistycznego, za pomocą którego mistyk komunikuje swe przeżycia. Wynika to z trójstopniowej genezy języka mistycznego, w którym istnieje wewnątrztrynitarny język Boskich Osób, następnie komunikacja mistyczna człowieka z Jezusem Chrystusem i werbalizacja tego języka.

Jezus Chrystus doświadczany mistycznie jako postać historyczna objawia przede wszystkim swoje przebóstwione człowieczeństwo (Kol 2, 9) i związane z tym wydarzenia zbawcze: wcielenie, życie ziemskie i misterium paschalne, czyniąc je przedmiotem kontemplacji mistycznej i punktem odniesienia całego duchowego rozwoju. Zwrócili na to uwagę mistycy franciszkańscy (Aniela z Foligno, Bonawentura, Franciszek z Osuny, Piotr z Alkantary), a także Teresa Wielak (*Życie* 22, 1; *Twierdza wewnętrzna* VI 9, 3-4; VII 2, 2-3; *Podniety miłości Bożej* 3, 11). Według tej koncepcji identyfikacja z Chrystusem może przybrać postać tzw. desolacji zadośćczynnej i stygmatyzacji.

Chrystus uwielbiony jest najczęściej przedmiotem doświadczenia mistycznego tzw. mistyki nupcjalnej (Katarzyna ze Sieny, Teresa Wielka, Maria Magdalena de Pazzi, Teresa od Dzieciątka Jezus), rozpoznawany podczas zaręczyn i zaślubin mistycznych. Pozostając w relacji do Chrystusa uwielbionego mistyk poznaje osobę Maryi, świętych i dusze czyścicowe oraz ich rolę w misterium zbawienia, a także naturę relacji Chrystusa uwielbionego względem Kościoła.

BIBLIOGRAFIA: A. Stolz, *Theologie der Mystik*, Rb 1936; C. Tresmontant, *La mystique chrétienne et l'avenir de l'homme*, P 1977; *Mistyka w życiu człowieka*, Lb 1980; L. Gardet, O. Lacombe, *L'expérience du Soi. Etude de mystique comparée*, P 1981; *La mistica. Ffenomenologia e riflessione teologica I-II*, R 1984; K. V. Truhlar, *L'esperienza mistica. Saggio di teologia spirituale*, R 1984; M. Baldini *Il linguaggio dei mistici*, Bre 1986; S. Gryga, *Złoty wiek mistyki hiszpańskiej I-II*, Kr 1987-92; J. Sudbrack, *Mystik*, St 1988; J. Beaudé, *La mystique*, P 1990; *La mistica*, Bol 1992; J. Misiurek, „Złoty okres” niemieckiej mistyki, Lb 1992.